

Vragenboekje

**Voor dit examen zijn maximaal 74 punten te behalen; het examen bestaat uit 23 vragen en een vertaalopdracht.
Voor elk vraagnummer is aangegeven hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.**

Als bij een vraag een verklaring of uitleg gevraagd wordt, worden aan het antwoord meestal geen punten toegekend als deze verklaring of uitleg ontbreekt.

Geef niet meer antwoorden (tekstelementen, redenen, voorbeelden e.d.) dan er worden gevraagd. Als er bijvoorbeeld één tekstelement wordt gevraagd en je antwoordt met meer dan één tekstelement, dan wordt alleen het eerste tekstelement in de beoordeling meegeteld.

Tekst 1 Een Grieks gezantschap in Syracuse

- Regel 1 ὡς οἱ ἄγγελοι τῶν Ἑλλήνων ἀπίκατο ἐς τὰς Συρηκούσας
- 2p **1** Citeer uit de regels 3-7 (Ἔπεμψαν t/m ποιήσασθαι) het Griekse tekstelement dat aangeeft met welk doel zij gekomen zijn.

Regel 6-7 πρόσχημα μὲν ποιούμενος ὡς ἐπ' Ἀθήνας ἐλαύνει
Deze passage luidt in de vertaling van H. L. van Dolen:
“onder het mom van een strafexpeditie tegen Athene.”

- 3p **2** a. Welk detail heeft de vertaler toegevoegd?
b. Verklaar deze toevoeging vanuit de historische achtergrond van deze expeditie.

Regel 9 ἄρχοντί γε Σικελίης

- 2p **3** a. Leg op grond van je kennis van de historische achtergrond uit waarom dit overdreven is.
b. Met welk doel overdrijven de gezanten? Beantwoord de vraag in het Nederlands.

Regel 11 θέλωσι, regel 12 ἦ, regel 13 ἐλπύσῃς, regel 13 καταστρέψῃται

- 2p **4** a. Noteer van deze vier coniunctivusvormen de vorm die in gebruikswijze van de andere drie afwijkt.
b. Leg de gebruikswijze van de onder a. bedoelde coniunctivusvorm uit.

Regel 11 ἡμέων en regel 13 ἡμέας

- 1p **5** Welke van de volgende beweringen is in overeenstemming met de inhoud van de tekst?
- A Met ἡμέων en met ἡμέας worden alle Grieken bedoeld (inclusief de bewoners van Sicilië).
  - B Met ἡμέων en met ἡμέας worden de Grieken bedoeld exclusief de bewoners van Sicilië.
  - C Met ἡμέων worden alle Grieken bedoeld en met ἡμέας de Grieken exclusief de bewoners van Sicilië.
  - D Met ἡμέων worden de Grieken exclusief de bewoners van Sicilië bedoeld en met ἡμέας alle Grieken.
- 1p **6** Tot welke van de drie in de regels 11-13 (ἦν δὲ t/m πᾶσα ἡ Ἑλλάς) genoemde categorieën behoort Gelon, als hij ingaat op het verzoek van de gezanten? Beantwoord de vraag in het Nederlands.

In boek IV beschrijft Herodotus hoe de Scythen met hun burens onderhandelen over de oorlogsdreiging van de Perzen. De gezanten van de Scythen spreken tot de verzamelde buurvolkere:

“Nu moet gij in geen geval u afzijdig houden en lijdelijk berusten in onze ondergang, maar wij moeten eensgezind de aanvaller het hoofd bieden. Zult gij dit niet doen, wel, dan zullen wij noodgedwongen óf ons land verlaten óf wij zullen blijven en het met hem eens zien te worden. Immers, wat kunnen wij beginnen, als gij ons niet wilt bijstaan? Maar voor u zal het er daarna zeker niet gemakkelijker op worden. Want de Pers zal evengoed op u afkomen als op ons en als hij ons onderworpen heeft, zal hij er heus geen genoeg mee nemen u met rust te laten.”

Tekst 1, regel 10-11 Ἀλῆς μὲν γὰρ γενομένη πᾶσα ἡ Ἑλλάς χεῖρ μεγάλη συνάγεται, καὶ ἀξιόμαχοι γινόμεθα τοῖσι ἐπιοῦσι

- 2p **7** a. Citeer het tekstelement uit de vertaalde passage uit boek IV dat een soortgelijke aansporing bevat.

‘Want de Pers zal evengoed op u afkomen als op ons en als hij ons onderworpen heeft, zal hij er heus geen genoeg mee nemen u met rust te laten’

- b. Citeer het Griekse tekstelement uit tekst 1, regel 3-16 dat hiermee inhoudelijk overeenkomt.

Regel 23 οὐτε ἐμεῦ εἵνεκα ἦλθετε βοηθήσοντες

- 1p **8** Citeer het Griekse woord uit het vervolg (t/m regel 30 παρέξειν) waarmee Gelon deze opstelling typeert.

Regel 19-24 Αὐτοὶ t/m νέμεται

- 1p **9** Geef in eigen woorden weer welke conclusie op grond van deze regels te verwachten is.

Regel 38 ἴσθι ἀρξόμενος ὑπὸ Λακεδαιμονίων

Met deze woorden wordt de eis van Gelon afgewezen.

- 1p **10** Wat was de eis van Gelon? Beantwoord de vraag in het Nederlands en baseer je antwoord op de regels 26-33 (Ἀτιμής t/m πέμψαιμι).

- 2p **11** Noteer twee afzonderlijke Griekse zelfstandige naamwoorden uit de regels 42-46 (ᾧ ξεῖνε t/m πλεόνων) waarmee Gelon de voorafgaande woorden van Syagros karakteriseert.

Uit de regels 48-49 (Καὶ t/m ἐρήμους) blijkt dat Gelon niet bereid is verdere concessies te doen.

Herodotus heeft de lezer hiervoor al een aanwijzing gegeven.

- 1p **12** Citeer het Griekse woord uit het voorafgaande (vanaf regel 40) dat die aanwijzing bevat.

Herodotus beschrijft in een passage voorafgaande aan tekst 1 hoe Spartaanse gezanten in Argos hulp komen vragen tegen de Perzen. Daarna beschrijft hij de reactie van Argos:

“De Argeïers antwoordden hierop, dat zij bereid waren mee te doen, mits zij met de Lakedaimoniërs een vredesverdrag konden sluiten voor 30 jaar en de helft van de leiding van het gehele bondgenootschap kregen, want dat zij volgens het recht aanspraak konden maken op de gehele leiding, maar met de helft genoegen namen.”

Vergelijk deze passage met tekst 1, regel 42-49. De beslissing van de inwoners van Argos komt deels overeen met die van Gelon, deels niet.

- 3p **13** a. Wat is de overeenkomst tussen beide beslissingen?

‘want dat zij volgens het recht aanspraak konden maken op de gehele leiding’

b. Welk argument gebruikt Gelon in tekst 1, regel 42-49? Beantwoord de vraag in het Nederlands.

Regel 50-51 φθάσας δὲ ὁ Ἀθηναίων ἄγγελος τὸν Λακεδαιμονίων

- 2p **14** Welke angst had de Atheense gezant blijkbaar? Beantwoord de vraag in het Nederlands en baseer je antwoord op de regels 52-58 (t/m ἐπήσομεν).

Regel 54 ὡς δὲ στρατηγήσεις αὐτῆς γλίχεται

Hetzelfde heeft Gelon in het voorafgaande (vanaf regel 42 ᾧ ξεῖνε) de Spartanen verweten.

- 1p **15** Citeer het desbetreffende Griekse tekstelement.

Regel 57 Ἐπεῖτε δὲ ἀπάσης ἀπελαυνόμενος δέεαι τῆς ναυτικῆς ἄρχειν

- 1p **16** Leg uit dat dit niet helemaal met de inhoud van de woorden van Gelon overeenkomt.

Herodotus vertelt elders in zijn Historiën dat de Griekse vloot in de slag bij Salamis onder Spartaanse leiding stond.

- 1p **17** Citeer uit de regels 57-65 (Ἐπεῖτε t/m ταῦτα) het Griekse tekstelement dat aangeeft dat de Atheners daarmee akkoord konden gaan.

Tekst 2 Aristagoras in Sparta

Herodotus heeft bij zijn onderzoek gebruik gemaakt van drie instrumenten: ἀκοή, γνώμη en ὄψις.

Uit een Grieks tekstelement in de regels 1-5 blijkt dat Herodotus in dit verhaal één van deze instrumenten heeft gebruikt.

- 2p **18** a. Welk instrument heeft hij hier gebruikt?
b. Citeer het Griekse tekstelement waaruit dat blijkt.

Let op: de laatste vragen van dit examen staan op de volgende pagina.

In de passage voorafgaand aan tekst 2 heeft Herodotus over Aristagoras gezegd:
“Daarna ging hij als afgezant op een schip naar Sparta, want hij moest een machtig bondgenootschap zien te vinden.”

- 1p **19** Citeer uit de regels 6-10 (Κλεόμενος t/m ὀμαίμονας) het Griekse tekstelement dat een hiermee vergelijkbaar argument bevat voor Aristagoras' bezoek aan Sparta.

Regel 10-16 Εὐπετέως t/m αὐτοὶ ἄν ἔχοιτε

- 2p **20** Welke twee overwegingen zouden het volgens Aristagoras voor Sparta aantrekkelijk moeten maken om de Ioniërs te helpen tegen de Perzen? Formuleer beide overwegingen bondig in het Nederlands.

Binnen de regels 6-16 wordt een gedeelte afgebakend door een ringcompositie.

- 2p **21** Citeer de beide Griekse tekstelementen die deze ringcompositie afbakenen.

Algemeen

De Griekse schrijver Plutarchus heeft een boek geschreven met als titel ‘Over de boosaardigheid van Herodotus’, waarin hij Herodotus beschuldigt van het verdraaien van de waarheid.

Hij zegt bij het bespreken van een bepaalde passage bij Herodotus: “Het lijkt mij dat Herodotus de waarheid wegdanst. Maar dat kan Herodotus niet schelen.”

Deze woorden zijn een toespeling op een verhaal bij Herodotus.

- 1p **22** Op welk verhaal van Herodotus zijn deze woorden een toespeling?

Thucydides beschrijft het bezoek van een Atheens gezantschap aan de Meliërs. De Meliërs reageren als volgt op het voorstel van de Atheners:

“Uw redelijk voorstel, dat wij rustig elkaar van onze opvatting in kennis zullen stellen, wordt gaarne aanvaard; maar uw krijgstoerusting die er reeds zijn en niet eerst in de toekomst ons bedreigen zijn daarmee duidelijk in tegenspraak. Wij zien, dat gij hier gekomen zijt om zelf recht te spreken in dit geding en dat het resultaat daarvan vermoedelijk zal zijn, dat ons, wanneer wij bewijzen het recht aan onze zijde te hebben en daarom niet toegeven, de oorlog wacht en wanneer wij zwichten, de slavernij.”

- 2p **23** a. Welke onderhandelingen in Herodotus' werk werden onder een vergelijkbare dreiging gevoerd als de Meliërs hier aangeven? Maak je keuze uit: de onderhandelingen van Alexander met de Atheners / de onderhandelingen van Aristagoras in Sparta / de onderhandelingen van de Atheense gezanten in Sparta / de onderhandelingen van de Griekse gezanten met Gelon in Syracuse.
b. Licht het onder a. gekozen antwoord toe.

Tekst 3

Bestudeer tekst 3 met de inleiding en de aantekeningen.

- 37p Vertaal de regels 1 t/m 11.

Einde